

Visie verdere aanpak zwerfafval

Juni 2024

Aanleiding

Gemeenten hebben de zorg voor een schone openbare ruimte. Dat is belangrijk om diverse doelen te bereiken zoals tevreden bewoners, een schoon milieu, het voorkomen van dierenleed, beperking van grondstoffengebruik en het voorkomen van kleine ergernissen zoals lekke banden door kapot glas.

Gemeenten plaatsen en legen afvalbakken, communiceren, ruimen zwerfafval op, enzovoort. Maar een schone openbare ruimte begint bij het voorkomen van zwerfafval op (inter)nationaal niveau. We leven in een wegwerpmaatschappij en zonder zeer goede preventieve maatregelen staat de kraan open en moeten gemeenten en bewoners blijven dweilen. Dat zorgt voor onnodige inzet van arbeid(stijd) en geld. Zwerfafval zal worden verminderd door een goed werkende circulaire economie. Maar dit vraagt meer drang en dwang (<https://www.pbl.nl/actueel/nieuws/icer-2023-circulaire-doelen-liggen-nog-ver-buiten-bereik>).

(Inter)nationaal zijn/worden al verschillende maatregelen ingevoerd. De Nederlandse regels voor wegwerpplastic staan in verschillende besluiten en regelingen:

- Het [Besluit kunststofproducten voor eenmalig gebruik](#);
- De [ministeriële regeling kunststofproducten voor eenmalig gebruik](#);
- Het [Besluit verpakkingen](#).

De overheid neemt deze maatregelen over uit de Europese [Single-use plastic richtlijn \(SUP-richtlijn\)](#). In deze richtlijn van de Europese Unie staan maatregelen om plastic afval in het milieu te verminderen. De richtlijn gaat over de 10 plastic producten die het meest worden gevonden op de Europese stranden. De Ministeriële Regeling heeft als primair doel het implementeren van EU-Richtlijn 2019/904. Doel van deze Richtlijn is vermindering van de effecten van bepaalde kunststof producten voor eenmalig gebruik op het milieu.

Huidige situatie

Door diverse partijen wordt de zwerfafvalsituatie gemonitord.

- Landelijke zwerfafvalmonitor
[file:///venlo.lan/Private\\$/home/nsknsd01/Downloads/rws_2022_jaarrapportage_basis_extra.pdf](file:///venlo.lan/Private$/home/nsknsd01/Downloads/rws_2022_jaarrapportage_basis_extra.pdf)
- Schone rivieren <https://www.schonerivieren.org/doe-mee/resultaten-onderzoeken/>
- Individuele gemeenten
- Individuele onderzoekers zoals de Zwerfinator
<https://zwerfinator.nl/index.php/zwerfafvalonderzoek/#:~:text=Zwerfinator%20verzamelt%20gedetailleerde%20informatie%20omtrent,zwerfafval%20in%20kaart%20te%20brengen.>

Met al deze onderzoeken in de hand kunnen we constateren dat er nog veel werk gedaan moet worden om zwerfafval te voorkomen. Soms hebben maatregelen al een duidelijk positief resultaat, zoals bij de invoering van statiegeld op flesjes en blikjes, maar soms is het resultaat ook niet of nauwelijks zichtbaar (zoals bij de invoering van het schildpadlogo). In de huidige situatie ontstaat in ieder geval nog veel teveel zwerfafval.

Gewenste situatie

Gemeenten zien de huidige regeling / aanpak van kunststof producten voor eenmalig gebruik als een eerste begin. Gemeenten vinden dat maximaal moet worden ingezet op een vermindering van de effecten van (kunststof) producten en verpakkingen voor eenmalig gebruik op het milieu. Daarvoor moet de reikwijdte van de regeling worden verruimd. Daarbij moet niet alleen rekening worden gehouden met de 10 plastic producten die het meest worden gevonden op Europese stranden, maar ook om overige plastic producten die regelmatig gevonden worden in de openbare ruimte / aan de Nederlandse rivieren. En niet alleen met plastic producten, maar met producten van alle materialen die veel in de openbare ruimte worden gevonden.

Ten aanzien van de drankverpakkingen hebben de gemeenten al hun visie gegeven. Deze visie zal hier niet nog eens worden herhaald. In deze notitie geven gemeenten hun visie op de verdere aanpak van (plastic) zwerfafval. In grote lijnen gaat het om 5 maatregelen:

1. Realiseren **minder verpakkingen**: verbieden van onnodige verpakkingen (van alle soorten materialen);
2. Realiseren **minder wegwerpproducten**: verbieden van wegwerpproducten waarvoor een herbruikbaar alternatief beschikbaar / mogelijk is;
3. Realiseren **herbruikbare verpakkingen**: bv. door middel van beprijzen (o.a. statiegeld).
4. Realiseren **circulaire verpakkingen**: verbieden van niet circulaire / herbruikbare verpakkingen waarvoor een circulair alternatief beschikbaar / mogelijk is.
5. Realiseren **afbreekbare verpakkingen**: omzetten van niet afbreekbare (plastic) verpakkingen naar afbreekbare verpakkingen, zeker als er een grote kans is dat de verpakking in het zwerfafval terechtkomt.

In veel gevallen zijn er verboden nodig op bepaalde producten of verpakkingen. Het verbod zou dan niet alleen moeten gelden voor de productie in Nederland, maar ook voor verkoop in Nederland en voor aanschaf en gebruik door particulieren omdat vervuilende producten anders wellicht online uit het buitenland komen en gebruikers dan niet aangepakt kunnen worden.

Specifiek willen we in ieder geval de volgende maatregelen voor de hieronder genoemde producten:

Product	Maatregelen	Redenen
Peukenfilters (plastic)	Verbod op product	Nr 1. Zwerfafval - aantallen Onnodig product
Drinkzakjes, drinkpakken	Verbod op product	Veel gevonden in zwerfafval Niet circulaire verpakkingen
Fastfood / to go - wegwerpverpakkingen en -producten (bekers, zakken, dozen, saucupjes, rietjes, wikkels, bakjes, dienblaadjes)	Verbod wegwerpverpakkingen en – producten Meer herbruikbaar / statiegeld	Veel gevonden in zwerfafval
Snoepwikkels / -producten	Verbod onnodige snoepwikkels / - producten Vervanging niet-circulaire verpakkingen / plastic voor afbreekbaar materiaal indien mogelijk.	Veel gevonden in zwerfafval
Wegwerpaanstekers	Verbod op product	Veel gevonden in zwerfafval (ook in rivieren) Er zijn duurzamere alternatieven
Wegwerpvapes	Verbod op product	Regelmatig gevonden in zwerfafval Gevaarlijk product (branden)
Plastic in / rond sigarettendoosjes	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Veel gevonden in zwerfafval
Plastic jointverpakkingen	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval
Plastic wietzakjes	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval
Lachgasballonnen	Verbod???	Regelmatig gevonden in zwerfafval
Oplaten ballonnen	Verbod op oplaten	Gelijke regelgeving in heel Nederland
Plastic broodzakken	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval Er zijn duurzamere alternatieven
Plastic verpakkingen rond papieren zakdoekjes	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval
Plastic hondenpoepzakjes	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval / straatkolken Er zijn afbreekbare alternatieven
Plastic in vuurwerk	Verbod op gebruik plastic voor deze toepassing	Regelmatig gevonden in zwerfafval
Plastic confetti	Verbod op product	Regelmatig gevonden in zwerfafval Nauwelijks op te ruimen Er zijn afbreekbare alternatieven
Piepschuim	Verbod gebruik piepschuim indien er een duurzamer alternatief is (bijvoorbeeld	Nr 1. Zwerfafval in rivieren Er zijn vaak duurzamere alternatieven

	karton als opvulmiddel)	
In plastic verpakte artikelen voor hengelsport (aasverpakkingen, verpakkingen hengelsportmaterialen)	Verbod gebruik wegwerpplastic voor deze toepassing indien er een duurzamer alternatief is.	• Veel gevonden aan rivieren.
Vochtige doekjes met plastic	Verbod plastic voor deze toepassing	• Veel gevonden aan rivieren • Er zijn duurzamere alternatieven
Plastic inbrengulzen	Verbod op product	• Veel gevonden aan rivieren • Er zijn duurzamere alternatieven
Plastic koffiecups	Verbod op product	• Regelmatig gevonden aan rivieren • Er zijn duurzamere alternatieven
Wegwerpbarbecues	Verbod op product	• Regelmatig gevonden in recreatiegebieden / op recreatiestrandjes • Er zijn duurzamere alternatieven
Kauwgom	???	• Veel gevonden op straat • Duur om te verwijderen
Bouwafval (specificeren)	???	

Peuken

Drankverpakkingen en to-go bekers

To go – voedselverpakkingen en snoepwikkels

Plastic broodzakken

Sigarettenpakjes en wegwerpaanstekers

Vapes en jointverpakkingen

Plastic rond papieren zakdoekjes

Plastic hondenpoepzakjes

Plastic in vuurwerk en plastic confetti

Kauwgom

Piepschuim

Vochtige doekjes

Hengelsportverpakkingen

Wegwerpbarbecues

Oplaten ballonnen

Deze visie is opgesteld door de Expertgroep zwerfafval van VNG/NVRD waarin zitting hebben de gemeenten Venlo, Groningen, Eindhoven, Maastricht, Hengelo, Bronckhorst, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag en de publieke afval- en reinigingsbedrijven ROVA (voor 23 gemeenten) en ACV-groep (voor 5 gemeenten).